

DOROTA NVOTOVÁ

FILMAYA
na rázcestí

FULMAYA
NA RÁZCESTÍ

FULMAYA NA RÁZCESTÍ

Dorota Nvotová

slovart

Text © Dorota Nvotová 2018

Slovak edition © Vydavateľstvo SLOVART, spol. s r. o., Bratislava 2018

Všetky práva vyhradené. Žiadna časť tejto knihy sa nesmie reprodukovat' ani šíriť v nijakej forme ani nijakými prostriedkami, či už elektronickými, alebo mechanickými, vo forme fotokópií či nahrávok, respektíve prostredníctvom súčasného alebo budúceho informačného systému a podobne bez predchádzajúceho písomného súhlasu vydavateľa.

ISBN 978-80-556-2785-4

PREDSLOV

Ako po masle... hahaha

Ako po masle. Tak sa volala posledná kapitola mojej prvej knihy Fulmaya. Mala naznačovať, že už viac niet o čom písať. Že všetko ide ako po masle. Žiadne zápletky, *zádrhely*, život ohrozujúce choroby, turbulentné vzťahy. Fungujúca cestovka, sprevádzanie po Himalájach, harmonický vzťah, fungujúci sirotinec v Nepále, striedavý život, osem mesiacov v Ázii a štyri mesiace na Slovensku, natáčanie filmov, perfektná kapela... O čom som mala písať ďalej, keď všetko išlo ako po masle? Knihu som vydala v roku 2011, príbeh sa končil niekde v 2009 práve pre nedostatok *zádrhelov*. Všetko umenie je predsa o tom, ako veci nefungujú. Ako sa kazia vzťahy, ako bolí telo aj duša, ako nám vlastné detstvo vie zničiť vlastnú dospelosť, umenie je o neschopnostiach, zmarených túžbach, aférach, bolesti... no prosto bez zápletky to nejde!! Tak o čom som mala písať? O tom ako sa mi po tom masle dobre kľže? Lenže... ono ten chlieb väčšinou padá maslovou stranou nadol.

Kathmandu, Nepál – december 2016

Stojím na balkóne kláštorného hotelíka a fajčím. Sú to presne štyri roky. Štyri roky, čo som takto stála na balkóne hotela v Kathmandu, rozjímala a lúčila sa. Slzy tiekli vtedy a tečú aj teraz. Veď sú to, preboha, štyri roky. Zmráka sa, smog nad mestom hutnie, v budhistickom kláštore začína puja – modlitby. Mnísi si posadajú do tureckého sedu, cez chrbty si prehodia bordové zateplené rúcha, určené len na modlitby počas chladných mesiacov, na malé stolčky si poukladajú modlitebné knižky (uuuhm, knižky... no vlastne asi zvitky v drevených krabičkách) a začnú mrmlať. Najprv sa zatrúbi na dlhokánsku trúbu, ktorej tóny sú hlbšie ako celé ľudské utrpenie a ktorej samotná dĺžka je niekedy dvakrát taká ako mních sám. TBBRRUUUURRRUUU. Potom bubny. Potom menšie trúby. Tempo sa zrýchľuje. Hlasitosť silnie, celý súzvuok znie, ako keď sa ladí nepodarený orchester zo šiestej A. Potom ticho. A mrmlanie. Čo najhlbšími tónmi predčítajú, čo majú napísané v knižkách. Mnísi. Ľudia bez osobného života. Ľudia zasvätení bohu. Ľudia bez majetku, manželiek, detí, budúcnosti. Ľudia žijúci tu a teraz, či už v modlitbe alebo meditácii. Niekedy by som chcela byť mniškou. V posledných rokoch budhistickou. Už ako malá som mala veľký rešpekt aj pred našimi mniškami. Vždy, keď som nejakú zbadala, utekala

som jej povedať: „Pochválen Pán Ježiš Kristus!“ Aj keď som presne nevedela, čo je to ten „pochválen“, znelo to vznešene a hovorila to aj moja babička, a tá vedela rozprávať týmto zvláštnym kostolným jazykom. Neskôr, v siestej triede na základnej, sme mali hodinu náboženstva a učila nás mníška, ktorá predtým mala frajera, ale opustila ho kvôli Kristovi a stretla ho až o pár rokov neskôr, prekvapená, že sa stal kňazom. Romantický príbeh, ktorý ma aspoň trochu obalil proti neskorším rečiam ľudí, ktorí vaveli ako mnísi a mníšky robia nečisté sexuálne veci s deťmi, akí sú prehnití, ako intrigujú a hromadia majetky, hoci by nemali mať nič. Ako to už býva, je trendom všetko čierno-bieliť a hádzať všetkých do jedného vreca. Skazených s neskazenými, hriešnikov so svätcami. A onálepkovať, to je kresťan alebo moslim alebo budhista... To však nebol môj prípad. A tak som v sebe ten obdiv k mystickej opustenosti zasvätenej Bohu a vlastným myšlienkam nezabila. Možno som naň trochu pozabudla, ale asi len preto, aby som ho znova objavila tu, v Himalájach.

Na môj balkón dolieha dym z kláštora. Namiesto obligátnych vonných tyčiniek budhisti používajú vonné čečiny – malé vetvičky tunajších ihličnatých kríčkov a všade v modlitebni horia sviečky. Na najbližšom kilometri štvorcovom je pokoj. Oni sa modlia za nás. Pre nás. O nás. Kvôli nám. Čistia vzduch zapáchajúci našou malosťou. Pokoj. Stojím na tom balkóne, fajčím a počúvam obrad. Vo vzduchu, panujúcim nad kláštornou záhradou, vejú modlitebné vlajočky. Odniekiaľ cítiť vôňu tibetských knedličiek momo. Vtom sa z najbližšej izby vteravo popod dvere preplazil zvuk. Zvuk, čo sem nepatrí, nemal by tu byť, ba čo viac, mali by ho zakázať! Vniká mi až do kostí, trasie ma od hnušu. Pred týmto som celý život utekala. Sem, do ticha hlučných budhistických obradov. A teraz, rozjímajúcu, ma priamo tu, v mojom raji, ide vraždiť tento zvuk. Zvuk

otrasných amerických rozprávok hrajúcich z iPadu. Z iPadu môjho trojročného syna. *Reality check*.

Nepál – jar 2009

Maslo ešte kľže alebo sonda do nepálskej ulice

Ale pekne po rade. Tak ako to išlo samo. A že to išlo celkom samo, to pochopí a uverí každý, pretože takýto emocionálny vzťahový guľáš by nenaplánovali ani tvorcovia argentínskych telenoviel. V skratke, môj druhý trek sa mi ako sprievodkyni vydaril. Šťastní klienti rovná sa šťastná Fulmaya. Do toho ma nakopli lieky, rovná sa úzkosť zmizla alebo sa aspoň zrovnala na znesiteľné minimum. Lenže karma je sviňa a toto šťastie neveští vôbec nič dobré!!! Človek by sa tak strašne rád zo všetkého tešil. Mám perfektného chlapa, pomáham sirotám, mám svoju vytúženú cestovku a sprevádzam po Himalájach. Chýba mi síce muzika, ale to si vynahradím v lete na Slovensku, keď odohrám pár festivalov. Len keby ten tieň pochybnosti nezahľoval úplne všetko. Kedy sa toto obdobie skončí? Čisto štatisticky, obdobie šťastia u mňa trvá maximálne dva roky, potom príde niekoľkoročné obdobie utrpenia, a potom sa všetko zrúti, neostane kameň na kameni a začínam zas odznova. Šťastie, neistota, utrpenie, zmena, väčšinou s tým majú dočinenia chlapi. Nie že by to spôsobovali, skôr sa tak nenápadne zakomponujú do mojej zvláštnej emocionálnej periodicity.

Život smrteľníka je hrozný. Neustály kolobeh. V uliciach Kathmandu to vidno denne. Každú sekundu. Nikto sa neschováva za múry svojej pohodlnej domácnosti. Realita je tu a teraz, je drsná aj smiešna, lacná aj mystická. A je na ulici. Absolútne všetci turisti, čo

sem prídu, sú z tohto mesta vystrašení, hnusí sa im čo i len topánkou stúpiť na zem, zapchávajú si uši pred trúbiacou masou áut, je im na grkanie zo všetkého, na čo sa pozrú... a mne sa tu páči. Tie úzke staré uličky v okolí Durbar Square. Malé zeleninové trhy, malé nenápadné chrámiky zasvätené rôznym hinduistickým bohom, obsypané červenou práškovou farbou a ryžou na znak obety. Budhistické kláštory, opice, kravy, neznesiteľná doprava a hluk na hlavných cestách, fakt, že aj v centre pobejú sliepky. Proste to tu milujem. Rozmýšľam, prečo to všetkých rozčuľuje a mňa upokojuje. Myslím, že to bude tým, že mám vrtuľu v riti, a keď sa nachádzam v pokojnom, tichom a bezpečnom európskom prostredí, rozdiel medzi mnou a mojím okolím je taký do očí bijúci, že chytám nervy. Ale tu, kde je svet ešte rýchlejší, intenzívnejší, hlučnejší a farebnejší ako ja, tu ma to hádže *do kludu*. Pochopiteľné, nie?

Jedna z najlepších chaosných vecí v Kathmandu je jeho pouličné občerstvenie. Turisti ho odmietajú degustovať, ja som na ňom závislá. Pouličné občerstvenie je na Slovensku úbohé. Obschnuté richmany a hotdog z moderných rožkov, čo sa sypú a majú na spodku bodky, a z párkov, čo neobsahujú mäso. Ak sa predajcovia pouličného občerstvenia chcú učiť, mali by prísť sem, do Ázie. To vám je samostatný svet. Málokto je v reštaurácii. Buď sa najete doma, alebo na ulici. A na ulici je väčšia zábava a nevyjde to drahšie ako jesť doma.

Pre Indiu sú typické rôzne strukoviny s posekanou cibulkou a koreninami, ktoré vám predavač zabalí do kornútika z novín. Má buď stolček na kolieskach, alebo podobne ako predavači žrebov tabuľu, zavesenú na krku a vykrikuje „Čátpatte!!! Čátpatte! Das rupia, das rupia!“ Alebo také ovocie. Myslíte si, že aspoň ovocie tu neštípe? Blbosť. Na pokrájaný ananás vám nasypú zmes korení, soli a čili. To isté na jablká a mango. Už som si na to celkom zvykla. Čo

však miestni totálne milujú, sú pouličné uhorky. Tvar, na ktorý sú nakrájané, sa líši, ale vždy na ne voľačo sypú. Väčšinou čiernu himalájsku soľ. Raz som to ochutnala, natrafila som na horkú uhorku, a to ma nadhlo odradilo. Alebo také nepálske pani puri. Moje obľúbené. Sú to malé placky puri plnené vodou a zemiačikmi a celé je to okorenené, a keď sa vám to nezmesť do úst naraz a zahryznete sa, tak z toho vytryskne voda ako z balóna a ostriekate sa. Toto sa vždy konzumuje priamo pri stánku. Je to hotová ceremónia. Okolo týpka so stolčekom stoja ľudia, ktorí majú v rukách plechové tanieriky, čo im promptne strčil do ruky, a doslova lačno hltajú každý jeho pohyb. Puri sem. Puri tam. Šup. Mľask. Sřk. Keďže je ich väčšinou viac, ako môže obslúžiť, sleduje ich, ako jedia a dokladá každému hneď, ako vidí, že na tanieriku nemá nič. A tak tam prídete, šupnú vám do ruky tanierik, zaplatíte a spolu s ostatnými mľčíte a snažíte sa jesť čo najrýchlejšie a najopatrnejšie. Nechápem, ako to ráta. Za desať rupií dostanete šesť pani puri. Okolo vozíka je niekedy aj sedem ľudí. Všetci jedia a predavač postupne dokladá. Nič nezapisuje, ani nahlas nepočíta. Popritom placôčky plní zmesou, vydáva peniaze a baví sa s kamošom. Dať si na ulici pani puri je najlepší spôsob, ako dostať týfus alebo niečo podobné. Voda v plackách je neznámeho pôvodu.

O krok ďalej už čakajú sladkosti a pouličné koláčiky, pečené arashi, ktoré všade rozvoniavajú a potom ostávajú v zuboch. Alebo pečená kukurica priamo na ohni, čo ju pečie taká čierna teta, ešte černejšia ako tá kukurica, čo jej vždy zhorí, pretože tá teta je slepá. Vždy sedí na zastávke, kde mi chodí autobus domov, a tam pečie tú karcinogénnu kukuricu. Párkrát som si ju, z ľútosti, aj kúpila. A celému pouličnému občerstveniu tu vládne čaj. Ten je úplne všade. A všade sedia ľudia a popíjajú ho. Na námestiach, pri chrámoch, pred domami, uprostred križovatky, počas nákupov v obchode.

Moji klienti, čo sem chodia trekovať, sa často pýtajú: „A kedy chodia do roboty?“ Nuž, keby všetci pracovali, kto by jedol všetko to pouličné občerstvenie?

Alebo napríklad pouličné hračky, ďalšia skvelá vec nepálskej ulice. Obľúbenou nepálskou hračkou je taká čudná vec. Normálna palica, asi meter dlhá a na jej konci je pridrôťovaný háčik. Druhou časťou je stará pneumatika od bicyklového kolesa, ktorá pasuje do toho háčika. Hra spočíva v umení bežať prašnou a kamenistou ulicou, väčšinou naboso, a byť schopný viesť to koliesko na háčiku a paličke tak, aby sa kotúlalo pred vami bez toho, aby vypadlo z dráhy. Musíte sa pritom vyhýbať rikšiam, sliepkam, kravám, kozám, autám a dospelákom. V horských oblastiach Nepálu je bežnou hračkou mechúrik – balónik. Mechúr z jaka, vyčistený a nafúknutý ako balón, priviazaný o paličku. S tým sa nepálske decko dokáže vyhrať. Dá sa naň aj pekne bubnovať, podľa toho, ako veľmi ho nafúknete.

V Indii tiež uvidíte koliesko na paličke, ale tu prevládajú šarkany. Šarkan síce stojí iba päť rupií, nie je však ľahké si ho udržať. Len čo vystúpite na strechu a pustíte ho do vzduchu, zúčastňujete sa jednej veľkej mestskej vojny. Vojny, ktorá má svojich generálov a pešiakov. Účelom šarkanej vojny je ukradnúť alebo aspoň zničiť druhým šarkana. To znamená, že keď nejaký šarkan uviazne blízko vás, normálne ho odstrihnete a necháte si ho. Ak ho nemáte natoľko na dosah, aby ste si ho nechali, aj tak ho odstrihnete, aby aspoň súper oň prišiel. Samozrejme, to isté sa deje aj vám. Musíte byť pozorný, kadiaľ lietate. Nástrah je veľa. Neprajné deti, chrámové veže, šnúry na bielizeň a satelity. Niť musí byť silná, inak ten nápor nevydrží. Niektorí machri majú špeciálnu ostrú niť a na jej konci priviazaný kameň. To si pripravia a striehnu. Len čo letí okolo šarkan, vyhodia svoju niť do vzduchu, ona prereže niť druhého

šarkana a ten odletí preč. Jeden kamoš, Slováč, takto strávil celý svoj pobyt vo Varanasi. Zamotal sa do šarkaních vojen a celé dni presedel na streche. Spomínal, ako neďaleko neho uviazol šarkan miestnych detí. Priblížil sa k jeho niti s nožničkami a deti kričali a prosili: „Please, sir, don't!!! Please!!!!“ Ale vojna má jasné pravidlá, a tak im ho odstrihol. Deti, aj tie dospelé, sú všade rovnaké.

V podstate je to o tom, že sa na ulici stále niečo deje. Podobne ako v rómskej osade. Všetci sú stále vonku. Celý deň. Domov sa chodí len spať. To je logické, keď vás v jednej izbe býva osem, snažíte sa hneď po raňajkách vypadnúť a nejako sa premotáť. A keďže s najväčšou pravdepodobnosťou nemáte žiadnu kancelársku prácu, premotávate sa na ulici. Popíjate čaj, dávate si pouličné občerstvenie, hráte sa s pouličnými hračkami, posedávate, prechádzate sa, snažíte sa nejako niečo zarobiť. Niečo zbadáte, lacno to kúpite, a potom sa to za rohom snažíte drahšie predáť. Alebo si kúpite cyklorikšu a snažíte sa odviešť niekam turistov. Ulica je fenomén, ktorý v Ázii fičí na plné obrátky, a u nás, u nás zdochol pes. Všetci zavretí za múrmi, v bezpečí svojich domovov, svojich áut, svojich krčiem... a potom sa vám v centre Bratislavy ozývajú vlastné kroky. To sa mi v Kathmandu nemôže nikdy stať. Viem, že je prvý máj, pretože keď sa nostalgicky motám úzkymi uličkami môjho viac-menej už domovského mesta, vidím, ako sa všade množia prvomájové ozdoby. Kladivá a kosáky sa červenejú na už aj tak červených tehlových stenách takmer každej budovy. Prvého mája nabehnú všetci von s desiatkami alegorických vozov a tisíckami iskričiek a pionierov. Ulice plné koláčikov a smogu. Vždy sa mi vtedy vybaví prvý máj 1986, keď som sa ako krapaňa vykláňala zo susedkinho balkóna na ulicu, kde sa všetci tvárili, že sa tešia a pritom sa netešili. Ulice plné zúfalstva a pretvácky. A potom nám povedali že nás asi ožiarilo z Černobyľa. No odvážte sa u nás na ulicu!

Slovensko – leto 2009

Romale!

Bolo mi jasné, že bude takmer nemožné vrátiť sa späť. Do Bratislavy, do garáže, do dní síce letných, ale všedných a mestských. Budiť sa na cinkot električky. A naštartovanie suseda z vedľajšej garáže. Boriť nohy do topiaceho sa asfaltu. Počas môjho slovenského pol-roka mi je ojedinelou radosťou vstávať na ranné vlaky do Tatier alebo na chalupu, do mojich slovenských oáz, vždy keď príde mestská depka. A cez víkendy sa chodiť kúpať na Zlaté piesky električkou, čo ide spreď garáže. Našťastie, pánbožko ma opäť vypočul. Sťahujeme sa do Spišského Hrhova. Čítala som o ňom v .týždni článok s názvom Levoča pri Spišskom Hrhove. Veď je to jedno, odkiaľ budem vyrážať na letné festivaly hrať koncerty. A ak tým pomôžem miestnym deťom, ak sa čo i len jeden zo zámerov podarí, aj tak to malo zmysel a ja budem do Nepálu v októbri odchádzať s lepším pocitom, než keby som žila len pre seba.

Z Nepálu do Špišského Hrhova. Tak znel nadpis nejakého bulvárneho článku, zachytávajúci moje *whereabouts*. Hneď prvý týždeň nášho pobytu v Hrhove sa sem dovalila telka a novinári.

„Čo tu, preboha budete robiť?“

„Chystám tu netradičnú čajovňu, v ktorej budeme ponúkať čaje v našich končinách zatiaľ neznáme, pochádzajúce z tých najzastrečenejších svetových plantáží. A v nej literárne večery, besedy a koncertíky, budem sa snažiť dotiahnuť aj bratislavských umelcov. Jonny bude učiť angličtinu v miestnej škole a bude mať na starosti aj zveľadenie jej záhrady. Spolu s Jonnym bývame v byte, čo nám požičal starosta. Rovno nad čajovňou. Koniec hlásenia.“

Z okna bytu vidím na bývalú pálenicu. Na jej vysokom komíne hniezdi bocian. Za ním je dramatická obloha. Tu vždy. Toto je miesto s dramatickými oblakmi, búrkami a zvláštnymi nebeskými úkazmi. Teda miesto pre mňa. Je tu pár ulíc, ale kamkoľvek sa pozriem, v pozadí vždy vidím les. Les, lúky a polia. Vtáčiky. Neďaleko je miesto odkiaľ vidieť Tatry. Je tam taká malá dedinka Odorica, kde pestujú bylinky a chovajú jerseyké kravy. Z ich mlieka je výborná smotana. Z tej sa dá vyrobiť môj obľúbený cornwalský *clotted cream*. Majú tam aj kučeravé prasiatka. Na okolitých zelených stráňach som našla miesto, kde bol pravdepodobne Bill Gates fotiť svoj známy obrázok pre windowsácku plochu. Zelená lúka s modrým nebom.

„Máme tu blízko aj rómsku osadu,“ vraví mi starosta Vladko Ledecký pri našom prvom vínku. Pozval ma na posedenie do svojej záhrady. Sedel v skupine ďalších troch chlapov, a keď som vošla, práve spievali východniarske ľudovky. Štvorhlasne.

„To je super. Na Rómov mám slabosť. Vyrastala som s nimi na jednom dvore.“

„Ťa sa poj pozreť zajtra hore do osady so mnou.“

„A nemôžeme ísť teraz?“ Ja viem, neslušné. Ale predstava poriadneho cigánskeho čurbesu v chyži v osade ma lákala viac ako vínko na záhrade. A štvorhlasy sa tam isto nájdu tiež.

„Teraz?“ Premeria si ma, položí pohár a zoberie kľúče od auta. Za chvíľu už bude tma, slnko už zapadlo.

„Ty si riadne šaľena.“ Usmeje sa na mňa a ideme.

Vyrastala som na jednom dvore s Rómami. Hrala som sa s nimi, pomáhali sme im, a mali sme ich radi. Boli to Olašáci, šmelinári ako sa patrí, ale nijako nám neprekážali. Bývali sme vtedy v starom,

dvestoročnom átriovom dome na Halenárskej ulici v Trnave. Keď sme sa prisťahovali, mala som asi päť rokov, v dome bolo zhruba dvanásť bytov. V jednom z nich, hneď pri vchode do dvora, bývala početná rómska rodina. Neviem, koľko ich bolo, ale nikdy som nechápala ako sa tam môžu všetci zmestiť. Väčšinou boli aj tak vonku. (Áno, nepálska ulica rovná sa rómska ulica.) Decká behali, hrali sa, starí postávali a pofajčievali. Raz niekde od Poliakov kúpili asi meter vysokú chodiacu bábiku. V ružových šatách. Spievala, chodila, svietila. V osemdesiatom siedmom!!! Večer po zotmení všetci vyšli von na dvor a púšťali si ju. Prvýkrát boli naši Rómovia ticho. Ani nedýchali. A ani ja. Trčala som z okna od pása von, div som nevypadla. Susedia, čo bývali vedľa toho rómskeho bytu, sa krátko odsťahovali a Rómovia hneď – šup ho tam. Takto sa odsťahovali ešte asi ďalšie dve gadžovské rodiny a Rómovia byty hneď obsadili.

A tak sa dostali do presilovky, čo nám skutočne neprekážalo. Niektorí ľudia na nich nadávali, ale ja, decko z cigánskeho dvora, som nikdy nevedela pochopiť, čo im vlastne vadí. Nič nám nekradli, nedemolovali, akurát bolo rušnejšie. A smrdelo mäso, čo varievali. Ale veď to sú tie krásne kolority! V našom dome v Trnave bývalo ďaleko viac Rómov ako bielych a ja som bola rada, lebo s nimi bola sranda. A keďže môj otec, Juraj Nvota, bol poštár z filmu Ružové sny, tešili sme sa aj istež popularite. Chránili nás pred „zlými“ Cigánmi. Keď si potrebovali zatelefonovať, pustili sme ich dnu. Cigánka v nariasených sukniach so šatkou na hlave chodila k nám bosá, s náramkami na nohách, usmiala sa a ukázala zlaté zuby. Keď dotelefonovala, vždy mamke zaplatila. Vytiahla hrubú koženú peňaženku nadžganú tisíckami. Vlastne nechápem, prečo nemali ten telefón. Boli to pekné roky. S rómskymi deckami sa mi hralo omnoho lepšie ako s bielymi. Boli za každú hovadinu.

Raz v noci, začiatkom deväťdesiatych rokov, k nám na dvor vtrhla banda skinheadov a poliala to tam benzínom. Mama počula krik, zobudila sa, zavolala políciu a odvrátila tak strašnú katastrofu. Inokedy išla v noci po predstavení z divadla, zozadu sa k nej prikradli traja Rómovia, a chceli ju okradnúť. Počula za chrbtom zvuk vyskakovacky a obliat ju studený pot. Zrazu Rómka vykrikla: „Dyk, šak to je poštárova žena, nehajme ju tak. Panička odprevadíme vás, aby vám zlí Cigáni nič nespravili!“ Hehe. Zlí Cigáni. Aj mňa niekoľkokrát spoznali ako poštárovu dcéru. Tešila som sa s nimi. Mám rada ich nespútanosť a živočíšnosť, milujem ich hudbu a chápem ich neprispôsobivosť. Mám ich rada takých, akí sú. Úplne som ich pochopila, až keď som prišla do Indie. Málokto má stabilnú prácu, všetci žijú z ruky do huby a pracujú len na tom, za čo môžu mať zisk v ten deň. Majú po desať detí a žiadne sociálne dávky. Chudoba proste plodí deti. Je to tak všade na svete. Bez ohľadu na sociálny systém. Keď mám v Bratislave abstrák, idem aspoň do Zlatých Klasov. Nemám nikdy v úmysle nakupovať. Keď v lete títo naši potomkovia Indov posedávajú pred barakmi, kývajú a usmievajú sa, ponúkajú tovar a ich deti poskakujú okolo auta – je to súčasná India v samotnej prapodstate.

Šli sme s hrhovským starostom Vladkom autom asi päť kilometrov do kopca cez les. Okolo nás je krásna krajina, prechádzame okolo rozkvitnutých stromov a zurčiacich potokov. Prejdeme okolo hrdzavej autobusovej zástavky, pod ktorou sa už ľudia boja stáť, aby na nich nespádla, prejdeme cez osadu, okolo jedinej studne, do auta na nám napchajú polonahé deti, aby sa zviezli pár metrov. Zaparkujeme pred vrakom červeného favorita, decká ho používajú

ako preliezačku a ich maminy ako prašiak. Okrem tohto a svojho auta iné v osade nevidím.

„Európska únia o tomto vie?“ pýta sa ma udivený Jonny.

„Veruže vie,“ vravím mu a hanbím sa. Nehanbím sa za chudobu v našej krajine. Hanbím sa za to, že to nikoho netrápi.

V osade žije päťsto Rómov. V domčekoch majú väčšinou upratané, na stene gýčového holografického Ježiška a na stole dečky. A keď sa nebojíte dať si u nich kávu, prijmu vás medzi seba.

Sedíme s Vladkom v chyži u Zuzky a Ivana – mladý párik s dvoma malými deťmi. Ivan tiež pracuje v obecnej firme. Chyža je čistá, zem pokrývajú výstrižky s rôznych kusov kobercov, pekne povrezávané tak aby do seba zapadli. Z piecky ide teplo, na platni rozvoniava zemiaková polievka. Zuzka vyberie z vitríny obývacej steny dve šálky, súčasť zlatého čajového servisu a pripraví zalievajúcu kávu.

Neznášam kávu. Milujem jej vôňu, zbožňujem všetky kávové výrobky a sladkosti, kávenkami sa tlačím od detstva, len proste nemám rada kávu samotnú. Ale v rómskej osade sa káva neodmieta. Zuzka donesie kilový cukor v papierovom vrecku. V zlatom čajovom servise asi chýba cukornička. Hneď mi napadne, že mám asi dva podobné besné servisy ešte v pivnici. Aj s cukorničkami a mliekovničkami. Musím doniesť.

Zrazu som v scéne z filmu Ružové sny. Rómovia sedia natlačení v jednej strane miestnosti a pozerajú sa na konzumujúcich hostí na druhej strane stola.

„Najprv sme kúpili na splátky vežu, keď sme ju splatili, tak telku, teraz splácame tú stenu, a keď ju v lete budúceho roku splatíme, chcem kúpiť novú rozťahovaciu sedačku, že by sa nám lepšie spalo, šak už sme štyria,“ a s úsmevom ukazuje na bábo zabalené v perinke. Spokojne odfukuje na starej váľande, ktorá je aj sedač-

kou, aj posteľou pre celú rodinu. Zatiaľ nemeškali ani s jednou splátkou. Zuzka má neuveriteľne dobré ekonomické myslenie. Šeky poukladané vo vitríne obývačkovej steny pekne medzi pohármi, tak ako to robili naše babky. Ivan nosí výplatu a Zuzka zariaďuje všetko ostatné. Za chyžou majú prasiatka a pár sliepok. Starajú sa.

„Budúce leto pristavím ešte jednu izbu,“ pyšne hovorí Ivan.

Panuje tu pokoj a pohoda. A ja sa cítim ako doma. Po dlhom, dlhom čase. Viac ako v Hrhove, viac ako v Bratislave. Tuto sa cítim naozaj medzi svojimi.

Pôvodne bola táto osada, Rožkovce, včelárskou dedinkou s pár domami a obyvateľmi – bielymi. Miestne družstvo sem hore vyslalo jedného Róma z Hrhova, potrebovali tam mať jedného človeka, čo sa o všetko stará. Mal manželku a štyri deti. Žena krátko po príchode do osady ťažko ochorela a musela ísť do Spišskej do nemocnice. A aby hore s deťmi nebol sám, poslala mu hore na lazy svoju sestru. Keď sa vrátila z nemocnice, sestra už bola tehotná, a tak ostali žiť v trojici. Toto boli prví Rómovia v Rožkovciach. V tejto zostave mali dokopy dvadsaťštyri detí. A týchto dvadsaťštyri detí si doviedlo partnerov z iných osád a miest, a tým sa migrácia v tejto osade začína aj končí. Z pôvodných dvadsiatich štyroch rodín je dnes v osade asi päťsto ľudí. Dve studne, jeden cintorín, jedna škôlka, jedno komunitné centrum pod záštitou neziskovky Človek v ohrození a jeden opustený kostol. Kňaza nemajú, nikto sem nechce. Rómovia musia na omšu do Hrhova. Veľmi ma prekvapuje, akí sú tu veriaci.

„My sme veriaci, aj sa tak správame, ale kňaz v Hrhove nechce krstiť rómske deti. Ani Ivanka ani Adrianka nám nechcel pokrstiť,“ vraví Zuzka. Vzkyplí vo mne žĺč. Pozriem na starostu Vladka, ten len znechutene prikyvuje.